

Torre-Vilella, V. Vilella, Torre ~

¹ Encara que no posin accent un ni l'altre a la cita del doc., és evident, que és *Maó, Meó*, on hi ha ja el duplicat gràfic *a/e* propi de la *ə* àtona.

TORRE (DERIVATS)

Augmentatius. *Torrassa*. 1) *La Torrassa*, barriada de l'Hospitalet de Llobregat.

2) *La Torrassa del Moro*, ruïnes d'un castell, te. Llinars del Vallès.

3) Alguns altres per tot el Princ.

DIMINUTIUS. *Torrelles, Torrella*. 1) *Torrelles*, poble rossellonès, a la Salanca, uns 10 k. NE. de Perpinyà, ja prop de mar, i vora la desembocadura de l'Aglí. PRON.: *tuřélas*, a Llançà (xxii, 110b27); i en les enqs. de 1959 als pobles veïns, en els quals es pronuncia amb *é* neutra, entre ells a *Torrelles* (xxv, 103-106).

MENC. ANT. 898: *Torrillis* (Colle. Moreau III, 110); 956: *Turrillas* (ibid., citat junt amb *Calce*); 963: «villa q. voc. *Torrellias* --- vi. de *Torrelias* --- vi. *Torrillas* ---», cit. junt amb *Montoriol* (ib. ix, 215; *Hist. Lgd.* v, 1515); 981: «eccl. Sti. Petri T. in com. Ros-silionense» (*Cat. Car.* II, 243.27), *villa T.* (ib., 212.26) amb formes *Terralias, Turrulias*, a esmenar sens dubte en *Turrillas*); 1070: *Turrillas* (Mor., junt amb *Bigueranes*), *Torrillas* (Alart, *Cart. Rouss.*, 76). La forma *Turrillas, -iliensis, -arum*, es va repetint: a. 1110, 1117, 1138 (*Hist. Lgd.* v, 823; Mor. XLVIII, LVIII); *Torrelias* 1089, *Turrillis* 1128, 1385 (Mor. LIII, 159), junt amb *Turriliorum* i 1213 (Alart, *Priv.*, 18; *Do. Ge. Hi.*, 17); *Turilles* 1130 (Mor. LIV, amb *Avalri*). *Torrelles*: 1309, 1316 (RLR VII, 61; xxx, 275); *Torrelles* 1359, 1395, 1474 (CoDoACA XII, 119; Alart, *Do. Gé. Hi.*, 25; RLR LII, 10).

Res d'interès hi afegeix Ponsich (*Top.*, 63), que dona 956 com 1.ª data i formes que essencialment coincideixen. Predomina les en *i* fins cap 1300, després amb *é*; i corresponen quasi totes a grafies del tipus *yl*; amb *l* o *ll* sense iod, només des del S. XIV. És a dir, que tots els indicis són conformes a l'ètimon *TURRICULAS*, o sigui el diminutiu de *TURRIS*: *TURRICULA*, clàssic i documentat sovint des de Marcial i Vitruvi, que ha deixat descendència en totes les llengües veïnes. Un *Torrijas* al Baix Aragó, 2 *Torrijo* arag., un *Torrijos* a Toledo; un *Tourrelles* a l'Aude i un altre al Comenge; i molts *Torrejón* o *Torrejoncillo* Castella endins. Que no es tracta, doncs, d'un dim. romànic ⁵⁰ en -ELLA, ho confirma també la *ï* i *é* oberta dels sinònims que citarem, de zones on es distingeixen els dos timbres; si bé en algun cas, en zona que ha neutralitzat *yl* i *ll*, també s'hi ha introduït *é* tancada: com a Llançà.

2) Hapax antic a Cerdanya, en l'Acta de Consagr. de l'església de *Baltarga* (agre. de *Bellver*) citat entre *Baltarga* i *Beders* a. 891: «*ipso fonte de Torrelles*» (Abadal, *Eixalada*, p. 167).

3) *Torrelles*, riu, afl. esq. del *Llobregat d'Empordà*. Oït pertot *tuřélas* (e oberta): a *Campmany*, a *Bell-lloc* etc. Neix en el te. de *Cantallops*, i després de travessar els de *Campmany* i *Vilarnadal*, desaigua en el trifini amb *Biure* i *Pont de Molins* (xxii, 56.14, 56.28, 57.26; IGC, 6º37 × 4º21); ho tinc anotat amb article: «*l tuřélas* (59.1, 57.26), també sense article: «--- el pont de *Torrelles*» (58.3), és el pont que empra la crtra. de St. Climent Sescibes a *Campmany*; en el 50 56.23 vaig localitzar *Serra Llobera «a Torrelles»*, però no sembla que s'hagi d'entendre com nom d'una pda., car es tracta d'una serreta bastant arrimada, al llit del riu, i potser fou una forma d'escriure ràpida, abreujadament; tampoc consta tal pda. en els altres pobles, p. ex. a *Vilarnadal* (39.35, 40.16, 40.20), on més aviat en deien només «la Ribera», però advertint-me que «de *Bell-lloc* en avall se'n diu *turrelles*».

És, doncs, cosa bastant estranya l'aplicació del nom 'torretes' a un curs d'aigua, no havent-hi notícia que hi hagi designat altra cosa ni lloc. No pot deixar de despertar la sospita d'una etimologia diferent, mentre no es trobi prova que fou també el nom d'una edificació, o de la zona del voltant, des del qual hagués passat al curs d'aigua.

4) *TORRELLES de Llobregat*, poble a l'O. de Bna., uns 6 o 7 k. a la dr. del *Llobregat* en una vall afl. d'aquest. PRON.: *tuřéjas*, sentia jo sempre a. 1915 i ss. a un parent meu d'allí; id. a St. Climent, i vacil·lant *é/e* a St. Boi, amb gentilici *tuřéjans* (Casac. 1920). MENCIONS ANT. 957: «in term. de *Cervilione*, in rio q. vocant *Turrillas*» (*Cart. S. Cu.* I, 43; i Mas, *NHBna.*); 965: *Torribias* --- *Turribias* (Mas, *NHBna.* IV, 45); 1089: *Turrillas* (*Cart. St. Cu.* II, 394); 1359: *Torreyes* (CoDoACA XII, 14).

4 bis) *Torrelletes*, llog. agre. a *Torrelles*, cap al naixement del riu de la vall, uns 2 o 3 k. vall amunt.

5) *TORRELLES de Foix*, entre l'Alt i el Baix *Penedès*, poble amb mun., uns 10 k. ENE. de Vilafranca. PRON.: *tuřéjas*, 1924, en el poble mateix (exc. 44). MENCIONS ANT. 1185: «S. Genesio de *Torrezeles*» (*Cart. St. Cu.* III, p. 302) (aquest poble té l'esgl. advocada a St. Genís mentre que la del parònim del *Llobregat* és advocada a St. Martí).

5 bis) *Torrelletes*, veïnat agre. a *Castellet*; pot ser «dim. toponímic» del (5), del qual dista uns 12 k. En una c. de p. d'*Olivella* firmen «Mironi de *Torreies* i Raimundus filius eius» (Font Rius, *C. d. p.*, § 124, 181.6f.); dubtem en l'atribució perquè *Olivella* és entremig del (4) i el (5), més prop del (5) i encara més del (5 bis).

6) *Torrelles*, pda. antiga a la Conca de Barberà, te. 55 *Vimbodí*, on IGC marca avui el «barranco de *Torrelles*». Consta a. 1193: «termino de *Turrellas*» (*Cart. de Poblet*, p. 37). Crec que es referirà a aquest el cens de 1359, que dona *Torrelles* com una «quadra» (CoDoACA XII, 59), puix que el posa dins la vegueria de 60 *Tarragona*. ¿O és un *Torrelles* que *AlcM* situa en el